

ДІЯЛЬНІСТЬ АДМІНІСТРАЦІЇ ШКОЛИ ЩОДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ВЧИТЕЛЯ

У статті розкрито зміст діяльності адміністрації школи щодо розвитку творчості вчителя в системі науково-методичної роботи.

Ключові слова: творчість, педагогічна творчість, зміст діяльності адміністрації.

Однією з вимог, що висуваються проектом Національної стратегії розвитку освіти в Україні, є підготовка та виховання педагогічних кадрів, здатних працювати на засадах інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу, дитиноцентризму, власного творчого безперервного професійного зростання.

Відтак, створення умов для розвитку педагогічної творчості вчителів і підвищення на цій основі результативності навчально-виховного процесу є ключовим завданням, що стоїть перед керівниками шкіл.

Нині існує два наукових підходи до керівництва творчими процесами:

- оволодіння алгоритмами творчого процесу;
- побудова відповідних моделей різноманітних творчих рішень і створення найсприятливіших умов для творчої діяльності педагогів.

У практиці керівництва загальноосвітньою школою ці два процеси є взаємодоповнюваними й взаємозалежними.

Рівень креативності вчителя, на думку науковців, які досліджують проблеми педагогічної творчості, визначається, як правило, спрямованістю його педагогічної діяльності.

Зокрема, І. Раченко визначає рівні творчої діяльності вчителя відповідно до його вміння організувати свою працю [7]. М. Поташник пов'язує їх з підготовкою педагога до уроків чи позаурочних заходів [6]. В. Кан-Калик ставить творчі рівні діяльності вчителя у відповідність його вмінням управляти засвоєнням знань учнями через взаємодію з учнівським колективом [5]. Н. Вишнякова розглядає творчу індивідуальність учителя як предмет креативної акмеології та включає в структуру педагогічної творчості такі складові: інтелектуально-творчу ініціативу, інтелектуальні здібності, широту й глибину знань, чутливість до суперечностей, схильність до творчих сумнівів, здатність використовувати внутрішню творчу боротьбу, інформаційний голод, відчуття новизни, вміння бачити незвичайне в проблемі, професіоналізм, прагнення до пізнання [3].

На думку В. Андреева, творчість учителя є багатограним явищем, яке слід розглядати за різними напрямками його педагогічної діяльності. Науковець виокремлює п'ять підсистем у творчій педагогічній діяльності: дидактична, виховна, організаційно-управлінська, підсистема самовдосконалення, громадсько-педагогічна [1].

Розглядаючи, таким чином, педагогічну творчість як систему, можна говорити про процеси її самоорганізації, які визначаються як зовнішніми, так і внутрішніми факторами. До внутрішніх факторів зараховують потребу в творчій діяльності, мотиваційну та морально-ціннісну сферу, інші внутрішні джерела творчої активності вчителя. Зовнішні фактори включають вплив соціально-економічного середовища; завдання, які стоять перед учителем; рівень організації науково-методичної роботи, дослідної діяльності, стан управління навчальним закладом тощо.

Стан і рівень управління загальноосвітнім навчальним закладом є одним із зовнішніх факторів, які впливають на формування й розвиток творчої активності вчителя. Від того, яким чином організована науково-методична робота, на якому рівні перебуває організація мотиваційного, інноваційного, освітнього середовища в школі, значною мірою залежить креативність учителя, її прояв у педагогічній діяльності.

Мета статті – на основі аналізу науково-теоретичних джерел та практики управління загальноосвітнім навчальним закладом розкрити зміст діяльності адміністрації школи щодо розвитку педагогічної творчості вчителя.

Дослідження креативності в галузі акмеології дали змогу виявити оптимальні форми організації й управління творчим процесом із метою самоосвіти та розвитку творчої індивідуальності: моделювання творчого процесу в інноваційній практиці. Складність при цьому полягає в кращій організації та регулюванні співтворчої діяльності, в якій формуються не лише свідомі, а й підсвідомі процеси творчої індивідуальності особистості [3].

У сучасній літературі педагогічну творчість розуміють як процес вирішення педагогічних завдань у змінних обставинах. Досвід творчої педагогічної діяльності – виникнення задуму, його переробка та перетворення в ідею (гіпотезу), знаходження способу втілення замислу й ідеї – набувається за умов систематичних вправ у вирішенні спеціально підібраних завдань, що відображають педагогічну дійсність, й організації як навчальної, так і реальної професійно орієнтованої діяльності вчителя.

Розвиток творчого потенціалу вчителя відбувається в процесі його практичної діяльності. У забезпеченні ефективності цього процесу, індивідуалізації роботи з учителем значну роль відіграють керівники шкільних методичних об'єднань учителів, заступник директора школи з науково-методичної роботи, директор школи, вчителі-наставники.

Творча, продуктивна установка управлінців полягає в прагненні допомогти кожному вчителю, разом із ним розібратися в його творчих пошуках і проблемах, шукати шляхи їх вирішення. Спонукуванням до творчості для вчителя є прагнення до найкращих результатів у конкретних умовах навчання й виховання дітей [4].

Вибір такого оптимального варіанта педагогічної діяльності залежить від урахування соціально-психологічних особливостей учнів та класів, індивідуальної обдарованості дітей, творчих можливостей навчально-виховної ситуації, що склалася в школі, у класі, у житті окремого учня.

Розглянемо змістовне наповнення управлінського циклу (аналіз, планування, організація, координування, контроль, коригування) діями адміністрації щодо розвитку педагогічної творчості учителів.

Річні плани роботи школи, як і плани роботи функціональних підрозділів, зазвичай не містять окремих розділів щодо безпосередньо формування й розвитку педагогічної творчості, оскільки сама професія вчителя передбачає елемент творчості. Відтак, цей напрям роботи адміністрації реалізується через вдалу систему заходів, урахування творчого потенціалу педагогічного колективу й кожного окремого вчителя.

На етапі аналізу слід провести ґрунтовну діагностику креативності вчителів, вивчення їх потреб і мотивів діяльності. Для цього можна використати анкетування, тестування, опитування, кваліметричні моделі тощо [8].

Плануючи науково-методичну роботу, роботу окремих підрозділів, необхідно пам'ятати про спрямування певних заходів на розвиток професійної креативності вчителів. Таким напрямом роботи адміністрації на цьому етапі має стати планування: вивчення й поширення досягнень психолого-педагогічної науки й практики, передового педагогічного досвіду, впровадження інноваційних технологій; виявлення елементів творчості; різних форм роботи, що розвивають колективну творчість і творчу індивідуальність окремих учителів; розробки індивідуальних творчих планів учителів тощо.

До форм роботи для розвитку колективної творчості вчителів науковці (І. Жерносек, В. Загвязинський, Л. Лузіна та інші) зараховують такі, як: педагогічна рада; науково-практичні, теоретичні, читацькі конференції; засідання круглих столів; дискусії; науково-методичні об'єднання; творчі групи (мікрогрупи, тимчасові об'єднання вчителів); відкриті уроки, позакласні заходи; науково-дослідна робота вчителів. При цьому вчителі мають бути не просто учасникам педради, конференції чи іншого із запланованих заходів, їх слід залучати до підготовки та проведення цих заходів, включаючи до складу творчих або робочих груп.

Організація роботи щодо розвитку педагогічної творчості вчителів вимагає від членів адміністрації:

- створення сприятливих для вияву педагогічної творчості вчителів умов;
- диференційованого підходу до організації науково-методичної роботи;
- виконання особистих програм надання індивідуальної допомоги вчителям у їх самоосвіті, самовдосконаленні, саморозвитку;
- організації проведення відкритих уроків як засобів самовираження вчителів;
- організації колективної творчої діяльності вчителів, передбаченої планом;
- організації методичної допомоги вчителям для створення творчої лабораторії.

У свою чергу, диференційований підхід до організації науково-методичної роботи передбачає:

- врахування результатів діагностичних досліджень роботи педагогічного колективу для виділення рівнів творчої професійної діяльності вчителів (отриманих на етапі аналізу);
- комплектування динамічних груп учителів для вдосконалення діяльності з урахуванням фаху й рівня творчості;

- розробку програми роботи кожної групи на рік з урахуванням типових ускладнень у роботі конкретних учителів групи;
- проведення творчих звітів кожної групи впродовж тижнів педагогічної творчості;
- аналіз динаміки розвитку творчого потенціалу кожного члена групи за рік.

Важливим компонентом формування творчої особистості вчителя є створення його власної творчої лабораторії, що передбачає:

- створення індивідуальної системи самоосвіти й самовдосконалення на основі аналізу вчителем власних професійно-особистісних якостей, можливостей, ускладнень і суперечностей у педагогічній діяльності;
- створення індивідуальної системи забезпечення технології навчально-виховного процесу (накопичення дидактичного матеріалу, конструювання оптимальних варіантів уроків, у тому числі нестандартних, використання принципів наукової організації педагогічної праці, постійний аналіз результатів своєї педагогічної діяльності);
- активну участь у роботі методичного об'єднання, різних форм колективної творчої діяльності, написання методичних розробок;
- створення власного портфоліо.

Під час коригування діяльності педагогічного колективу з розвитку педагогічної творчості особливе значення має стимулювання творчої діяльності вчителів та регулювання відносин між учителями й керівниками школи, педагогами та учнями.

При регулюванні відносин керівникові школи треба звернути увагу на:

- запобігання й вирішення конфліктних ситуацій, які виникають у колективі як з об'єктивних, так і із суб'єктивних причин;
- індивідуальний підхід до кожного вчителя;
- диференційоване управління впровадженням новаторського досвіду.

Для стимулювання творчої діяльності вчителів керівникам шкіл слід:

- створити систему морального й матеріального заохочення вчителів до творчої діяльності;
- систематично пропагувати кращий досвід педагогічної діяльності вчителів (виступи вчителів у районі, місті; підготовка статей, методичних рекомендацій, дисертацій тощо);
- проводити змагання, конкурси, творчі звіти, методичні виставки;
- організовувати тижні педагогічної творчості;
- враховувати стан творчої активності вчителів у ході їх атестації.

Під час внутрішньошкільного контролю для розвитку педагогічної творчості вчителів при відвідуванні уроків і позаурочних заходів керівники шкіл повинні звертати увагу на:

- нестандартні форми й методи навчання та виховання, їх поєднання і результативність;
- конструювання навчального матеріалу;
- нестандартні прийоми планування навчально-виховного процесу;
- здатність учителя модифікувати й комбінувати в нестандартному напрямі;
- вміння виділити основну ідею уроку, виховного процесу;
- виявлення зерен педагогічного досвіду.

Про результативність педагогічної творчості вчителя в навчально-виховному процесі свідчать реальні перетворення в особистості учня чи поведінці учнівського колективу на основі перетворення педагогічної діяльності самого вчителя. У процесі внутрішкільного контролю керівники школи спостерігають за змінами в педагогічній діяльності вчителів та навчальній діяльності учнів, у розвитку їхніх творчих здібностей.

Аналізуючи взаємозалежність творчої діяльності вчителя й учнів, результати їхньої спільної діяльності, члени адміністрації роблять висновки щодо динаміки розвитку творчої індивідуальності вчителя.

Отже, розвиток педагогічної творчості вчителів і підвищення на цій основі результативності навчально-виховного процесу безпосередньо залежать від педагогічних умов, від правильно обраних шляхів розвитку та реалізації творчої педагогічної діяльності, від особистісних якостей учителя.

Слід зазначити, що реалізація творчого потенціалу вчителя може відбуватися лише в сприятливих педагогічних умовах.

До таких умов учені зараховують:

- забезпечення вчителів вільним часом;
- створення в навчальному закладі сучасної матеріальної бази (оновлення бібліотечного фонду, наявність комп'ютерної техніки з виходом в Інтернет, спеціалізовані кабінети, мультимедійні дошки тощо), формування у вчителя навичок ефективного використання комп'ютерної техніки тощо;
- створення сприятливих морально-психологічних умов у школі: доброзичливих ділових відносин між педагогами, підтримки творчості вчителя з боку керівництва, запобігання конфліктам;
- планування керівництвом школи творчості вчителів. На зміну формалізму в оцінюванні діяльності вчителя й педагогічного колективу школи мають прийти сучасні об'єктивні методи вимірювань, які ґрунтуються на кваліметричній основі і, головне, спрямовані не на цькування чи залякування вчителів, а на стимулювання їх свідомого саморозвитку, самовдосконалення. Наявність об'єктивного оцінювання професійної діяльності педагогічних працівників дасть можливість не тільки планувати творче зростання кожного вчителя, а й забезпечить планомірне зростання якості їх професійної діяльності, що видається нам надзвичайно важливим у сучасних умовах [2];
- розробка творчих планів учителями. Вони не є самоціллю й не слід зобов'язувати до цієї роботи всіх учителів, оскільки творчість не виникає за наказом чи примусом. Основну роль тут відіграють методи стимулювання творчих проявів і пошуків. Особистий творчий план учителя має спонукати його до роздумів про свою роботу, до самоаналізу, а в результаті до розкриття творчого потенціалу [2];
- спільне обговорення педагогічних проблем, особливо деталей творчого акту в дітей і вчителів (творчі уроки, творчі заходи тощо);
- створення "банку педагогічних ідей", творчі педагогічні конференції, випуски газет, шкільних журналів та інших інформативних матеріалів про вдалі творчі знахідки вчителів.

У комплексі ці умови можуть відчутно впливати на розвиток такої особистої сфери педагога, як його творчість.

Висновки. Лише за умови спрямування зусиль членів адміністрації, колега та самого педагога можна забезпечити реальне творче зростання вчителя упродовж його професійної педагогічної діяльності.

Список використаної літератури

1. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности / В.И. Андреев. – Казань, 1988. – 228 с.
2. Бухвалов В.А. Развитие учащихся в процессе творчества и сотрудничества / В.А. Бухвалов. – М. : Педагогический поиск, 2000. – 144 с.
3. Вишнякова Н.Ф. Креативная психопедагогика. Психология творческого обучения / Н.Ф. Вишнякова. – Минск, 1995. – 239 с.
4. Загвязинский В.И. Педагогическое творчество учителя / В.И. Загвязинский. – М., 1987. – 159 с.
5. Кан-Калик В.А. Педагогическое творчество учителя / В.А. Кан-Калик, Н.Д. Никандров. – М., 1987. – 159 с.
6. Поташник М.М. Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт : пособие для учителя / М.М. Поташник. – К., 1988. – 189 с.
7. Раченко И.П. НОТ учителя: книга для учителя / И.П. Радченко. – 2-е изд., перераб. и дополн. – М. : Просвещение, 1989. – 283 с.
8. Темченко О.В. Кваліметрична модель творчого потенціалу вчителя / О.В. Темченко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя, 2011. – Вип. 21 (74). – С. 172–178.

Стаття надійшла до редакції 23.01.2013.

Темченко О.В. Деятельность администрации школы по развитию творчества учителя

В статье раскрывается содержание деятельности администрации школы по развитию творчества учителя в системе научно-методической работы.

Ключевые слова: *творчество, педагогическое творчество, содержание деятельности администрации.*

Temchenko O. The activities of the school for the development of creative teachers

The article reveals the content of the school administration to develop creative teachers in the scientific and technical work.

Key words: *creativity, pedagogical creativity, the content administration activities.*